

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

FŐSZERKESZTŐ: Dr. KUN BÉLA. FELELŐS SZERKESZTŐ: ERDŐS KÁROLY.

Megjelenik hetenként egyszer, szombaton. ~
Előfizetési ár: egész évre 28 korona, fél-
évre 14 korona. ~ Egyes szám ára 60 fillér. ~

~ Szerkesztőség és kiadóhivatal: Debreczen, Kollégium:
ide kell küldeni a lap szellemi és anyagi ügyeire vonatkozó
minden közleményt, előfizetést, reklamációt és hirdetési díjat.

A törvény útján.

Mikor a nagy szabadságnak, — tulajdonképpen Magyarország összeomlásának — órája ütött, azonnal megjelentek a próféták a mi egyházunkban is, hirdelve, hogy mindent, ami eddig volt, fel kell forgatni s új reformációt kell csinálni az egyházban is.

A mozgalom élén derék s rokonszenves férfiak is álltak s nem tagadtuk soha, hogy tételeikben és törekvéseikben volt több részben igazság is. Hiszen mi magunk is folyvást hirdettük, hogy egyházunk nem fordít elég gondot a lelki élet ápolására, hogy működése mindinkább bürokráciába sülyed s hogy még ez a bürokrácia sem a jobbak közé tartozik. Hirdettük mi is folyvást, hogy egyházunk hovainkább merő jogi szervezetté alakul s mint jogi szervezet sem felel meg igazán önlényegének. Hirdettük mi is, sőt még erősebben hirdettük, hogy ebben a mi külön papirendet nem ismerő egyházunkban útját kell állani minden hierarchia fejlődésének s az egyház kormányzásában való részvételre nem a világi hatalom váltakozó rendjére, hanem kizárólag az egyházi szolgálat odaadó buzgóságára tekintettel kell válogatni az alkalmasokat.

Mindezeket a célokat azonban mi elérhetőnek véltük és véljük erőszakoskodás nélkül, felforgatás nélkül, a törvény és törvényes felsőbbség tiszteletben tartása mellett is. Különösen pedig elérhetőnek véltük és véljük *személyek ellen* intézett ádáz és kíméletlen támadások nélkül. Ebben különböztünk azoktól az atyánkfiaitól, akik a szabadság lelkétől telítettnek érezték magukat. Mi is akartuk és akarjuk a szabadságot, de nem rend nélkül.

Talán nem kell bizonykodni azon, hogy az azóta eltelt idők teljesen igazat adtak a mi felfogásunknak. Azt persze sok ember nem találta volna tragikusnak, hogy püspökeink nem kapnak állami fizetésekiegészítést. De mikor arra került a sor, hogy állam nevében elszedjék egyházunk

minden vagyonát, még a rokkant öreg papjaink s özvegy papnéink szerény ellátására szükséges összeget is, — azon mindenki megdöbben. Ha egy püspök ellen hozott határozatot egy egyház-község presbiteriuma, azt még csak megmosolyogták, de mikor a lelkészeket kezdték elkergetni, az fájdalmat okozott. Mikor arról volt szó, hogy a vezető állásban levők „adják át a helyüket“ másnak, ahoz talán bólogattak, de mikor a felforgatni kívánt törvények alapján járó fizetés kiszolgáltatását megtagadták, akkor a szabadsághősök is káromkodni kezdtek.

Bizonyos, hogy az egyházat azoknak a súlyos megpróbáltatásoknak kitenni, melyekben az ősz óta egy fél éven át szenvedett, egyetlen hü ffa sem akarja. Nemcsak az nem, aki nyugodt gondolkodású, de az sem, akit elkapott a forradalmi láz. Bizonyos, hogy egyházunknak s egyházunk intézményeinek megvédelmezésére minden hü tagja készséggel megtesz minden tőle telhetőt.

Ez idő szerint pedig nincs egyéb tennivaló, mint a régi törvényes rendnek minden eszközzel fenntartása. Ha valakinek egyházunk régi rendjében vagy igazgatásában, vagy az igazgatását végző személyekben nem tetszik is valami: most várjon a nem tetszésének érvényesítésével. Most hagyja pihenni — esetleg nagyon is megszívlelendő — kritikáját és segítsen helyreállítani, illetőleg fenntartani az egyháznak a forradalom előtti rendjét. Csak ennek biztosítása biztosíthatja egyházunk életét.

Nagy szerencse, hogy egyházunk adminisztrációjának kormányosai nem engedték magukat elkapatni semmiféle láztól. A politikai életben ám ki-ki kövesse és esetleg változtassa a maga meggyőződését, de az egyháznak a politikai élet változásaitól függetlennek kell maradnia. Az egyház az Isten országa akar lenni, ne kösse tehát sorsát a földi kormányzások változásaihoz.

Bármennyire súlyos is az a megrázkódtatás, melyen keresztül kellett mennünk, reménységünk

lehet arra, hogy rendezett állami életben Isten segítségével kiheverhetjük azokat a szörnyű vesztéseket, melyeket a felforgató uralom okozott. De ehhez az szükséges, hogy a törvényesség útján megállva, a rend, béke és szeretet munkáiként eljáróinkat s szabályainkat tiszteletben tartva teljesítsük a ránk bízottakat s magunkat mindenben a forradalom előtti jogállapothoz alkalmazzuk.

Kun Béla.

Közélet

Tisztelgés Nagykárolyban.

A román királyi pár folyó hó 25-én. vasárnap Nagykárolyban időzött, ahol az ünnepek keretében tisztelgő küldöttségeket is fogadott. Ebből az alkalomból megjelent előtte a tiszántúli református egyházkerület elnöksége, Elnöksége élén. már csak azért is, mert hiszen jelenleg az egész egyházkerület román megszállás alatt van. Tisztelgett Debreczen és Hajdumegye küldöttsége is. Mindkét küldöttség szereplése udvariassági kötelesség volt.

Az udvari vonat háromnegyed kettőkor érkezett meg az állomásra, ahol az egyházkerületi Elnökség és Gönczy Sándor helybeli lelkész volt ott a fogadó bizottság tagjai között.

A tisztelgő küldöttségek fogadása a vármegyeházán háromnegyed hatkor kezdődött. Az egyházi deputációk közül legelőször a görög katolikus és görög keletik azután a római katolikus egyház küldöttsége tisztelgett. Ezután következett dr. Baltazár Dezső püspök és gróf Degenfeld József főgondnok vezetésével az egyházkerület tizenegytagú küldöttsége, melyhez csatlakozott Rédei Károly helybeli evang. lelkész. A küldöttség részéről dr. Baltazár Dezső püspökünk a következő beszédet intézte a román királyhoz:

„Királyi Felség! A világot gyehennává gyűjtotta fel a gyűlölet. Minden eszmény megtagadásával dolgozott. A legnagyobb eszmény: a szeretet, mely maga az Isten. Megtámadták, megtagadták Ötet is, ki által van minden és aki nélkül semmi sincsen.

Isten rendelése a királyok is. Istennek szolgálunk tehát, amikor üdvözöljük Felségedet, ki a minden hatalmat adó Isten felkentje. Az Isten a szeretet és béke első szolgájául kente fel Felségedet. Kérjük tehát a tiszántúli református egyházkerület és a helybeli evangélikus egyház nevében, hogy minden hatalommal, mely Felségednek onnan felülről adatott, védje, oltalmazza a szeretet, béke és szabadság evangéliomát.

Mi sokat köszönhetünk Felségednek s hadnagysága alá rendelt vitéz seregének. Köszönhetjük a megtartást, az életet. Életünk és sírunk közé Felséged állott védő angyal kétélű pallosával. Hálánk illeti Felségedet s királyi jogára népet nemzedékről-nemzedékre.

Ami nekünk jó volt a megtartásra, kérjük, hogy ezt a jót, ezt a védelmet terjessze ki azokra is, akik velünk nemzetben, vallásban rokonok s akik körül még mindig a pusztulás angyala jár táborát. Haladjon Felséged a rend és béke prófétái útján.

Legyen áldott Felséged, legyen áldott királyi háza, országa, népe. Béke, igazság, jószág, rend, szeretet jegyezzék fel nevüket, emlékezetüket, el nem múló fényesség gyanánt a világtörténelemben.“

A román király rögtönzött válaszában kijelentette, hogy a vallásfelekezetek autonómiáját, szabadságát érintetlenül hagyja s az impériuma alá került területeken minden vallásfelekezettel oda fog hatni, hogy a vallás-erkölcsei nevelés minél intenzívebb legyen, mert látta, hogy a vallás-erkölcsöt megtagadó bolsevizmus milyen katasztrófába vitte a társadalmat, az államot.

Ezután a király, aki közvetlen, szíves, előzékeny, szimpatikus modorú ember, beszélgetésbe elegyedett dr. Baltazár Dezső püspökkel és gróf Degenfeld József egyházkerületi főgondnokkal. A hivatalos beszédekre románnyelven válaszolt, az egyesekkel való beszélgetésben azonban a német nyelvet használta. A beszélgetés során, amelyet a püspökkel és gróffal folytatott a király, azt mondotta, hogy a bolsevizmus tulajdonképpen egy erős betegség, amelyet csak hathatós kúrával lehet gyógyítani. Ezt a kúrát igazságosan szolgáltatni is fogják. Baltazár püspöktől megkérdezte, hogy szenvedett-e valamit a bolsevikiektől? A király nagy megdöbbenéssel hallgatta erre a választ, hogy a bolsevikiek épen husvét ünnepén fogságba vetették a püspököt.

A tisztelgések után este fél kilenckor udvari diner volt a Károlyi-kastélyban, amelyen a kerületi küldöttségből dr. Baltazár Dezső püspök és gróf Degenfeld József főgondnok vett részt. A vacsora után a királyi pár cerelet tartott, amely alatt a király hosszabb ideig beszélgetett gróf Degenfeld József főgondnokunkkal.

Az egyházkerületi küldöttség többi tagjait a református lelkészlakon Gönczy Sándor lelképásztor látta szíves vendégeikül.

Praesens.

Körtünetek.

Körtüneteknek is lehetne egészen bátran mondani. Mert azok a jelenségek, melyekről itten szó lesz, nemcsak ennek a mostani szomorú korszaknak jellemzői, de egyszersmind annak a szörnyű betegségnek is, amely emészti — s ~~letenem!~~ tán elemészti! — a szegény magyar nemzetet. Jó, ha ennek az irtózatos betegségnek a jelenségeit jól megfigyeljük s megjegyezzük, hogy borzalmainak visszatérését egyszersmindenkorra lehetetlenné teheszük.

Az időszaki sajtóról huszonhat év előtt ezeket mondta Eötvös Károly Kossuth Lajosnak:

„Nem azt az időt érzük, amikor Ön mellett Széchenyi, Döbessy, Kemény, Eötvös, Csengery s később Szalay László, Salamon Ferenc foglalkozott hírlapírással. Nagy tudás, mélyes magyar érzés, lángoló lelkesülés, nagy eszmék imádása s elvtk szigorú követése vezette akkor az írónak lelkét is, tollát is. Hová tűnt el az a korszak? Akkor a sajtó az emberiség haladását s a nemzeti jobblét előmozdítását képviselte. Ma különös érdekeket képvisel, melyek egymással s gyakran a közérdekekkel harcban állanak. . . . El kell hinnem, hogy a korszerű sajtó eszközei közül a rágalmazás, gyanúsítás, becsmélés nem hiányozhatik. . . s nem hiányozhatik a hitvány férfiak és hitvány törekvések dicsőítése. Ám mindegyik gazdag lelkű s önbecsét érző férfiú nem vállalkozik. . . vállalkozik tehát olyan, ki önön értékére semmit sem ad. Dehát hova vezet ez? Látná csak kormányzó úr, kik manapság nálunk a közvélemény hivatalos tolmácsai!”

Az azóta eltelt negyedszázad óta sokkal lejjebb szállt az időszaki sajtó szellemi és erkölcsi szintje s bizony ma már — ha élne Kossuth Lajos — nem volna szabad engednünk, hogy lássa, kik ma a hírlapírásban az ő utódai. Nem volna szabad engednünk, nehogy a nagy öreg ember megátkozza a napot, melyen a magyar hírlapírók sorába írta be fényes nevét. Nemzet ellen, erkölcs ellen, becsület ellen hazugan, hitványan üzlet, érdekből uszítva, gyűlölködést szítva írták az ujságok a legutóbbi időkben. Ha azt akarjuk, hogy maradjon magyar a világon, vissza kell vinnünk a sajtót az ő nagyszerű hagyományaihoz. A Kossuth Lajos és Kemény Zsigmond szelleméhez. Tudatlan és erkölcstelen csavargókra nem szabad bízni e hatalmas és veszedelmes eszköz kezelését. Azoknak meg, kik mint a nemzetellenes és alávaló irodalom bérbeadott tollú szolgálói vitéztek, lehetővé kell tenni, hogy más vidéken és más irányban gyümölcsöztessek nagyszabású üzleti képességüket.

A Messiás. Lelkészegegyesület című laptársunkban olvassuk, hogy a *debreczeni kollégiumban* egy tanfőri Klopstock Messiasáról szólván, így tanított: „Ez az, akit ti valamikor Krisztusnak tanultatok. Egy dologkerülő zsidó fiatal ember volt“. Ez a közlés még május 10-én látott napvilágot s cáfolatát azóta sem láttuk. Nem tudjuk, kiről, sőt azt sem, a kollégiumnak melyik intézetéről van szó. De azt tudjuk, hogy *az olyan perversus embert, aki ilyen szavakat mond az ifjúság előtt, a debreczeni kollégium egyik intézetében sem szabad megtűrni.* Az ilyen ember bemocskolja tanártársai tiszta hírnevét s tanítványai tiszta lelkét. Követeljük, hogy az illető — tanártársai érdekében is — fegyelmi eljárás alá vonassék s állásától — az ifjúság megóvása érdekében — haladéktalanul felfüggesztessék.

Rengeteg sok durvaság volt a része fogságuk idején a szegény elhurcolt túsoknak. Ijesztgetések, lelki kín-

zások, arcátlan kötekedések napirenden voltak, sőt itt-ott tetlegességek is előfordultak. Feltűnő, hogy e zsarnoki rém uralom őrző hatalmasai — nagyok és kicsinyek — kevés kivétellel nagyon fiatal emberek és kevés kivétellel izraeliták. Éretlen zsidógyermek — im ezek akarják Magyarország sorsát irányítani. Lát-hatjuk, hogy mit ér a munkájuk. Kötelességünk hát összefogni és mindent elkövetni, hogy a tanult, tapasztalt, valláserkölesi alapon álló férfiak kezéből sorsunk intézése eféle silány népség kezébe ne kerülhessen.

Az iskolai vallástanítás ellen a debreczeni tanítók (ővönök, tanárok) szakszervezete a szülőkhöz 1919 március 25-én kiadott felhívásában ilyeneket mond: „Az ilyen nép nem képes meglátni az ilyen galádságokat az egyház ama tanítása révén, hogy majd a túlvilágon, a semmiben, örök lesz a teljes boldogság. . . . Erre a fokra azonban a babonától mentes műveltségű nép emelkedhetik fel és pedig oly módon, ha a babonákkal és erkölcstelen dolgokkal telített vallás megszűnik, mint a nép boldogságának útjában álló gátló eszköz. Sok bűne van a vallásnak, bűnnel terhelt az egyház történeti élete s mindezeket a bűnhalmazokat a dolgozó nép ellen követte el. . . . A vallásnak semmi köze az erköleshöz. . . .“ Jól tudjuk, hogy ezt a rettenetes lelki vakságról bizonyosságot tevő felhívást s a vallástanítás megszüntetését kimondó erőszakos és ostoba határozatot a tanítók szakszervezete csak annak a rettenetes terrornak a hatása alatt hozta egyhangúlag, mely akkor mindenkivel szemben érvényesült. Nem is tartanók igazságosnak, hogy emiatt a tanítóknak és tanároknak a vallástanítás visszaállításával máris elszenvedett súlyos erkölcsi vesszőfutáson túl bántódásuk legyen. Ám azért az sem helyes, hogy mivel mindenki nem bűnhődhetik, senki se bűnhődjék. *Tessék megállapítani, ki vagy kik a szerzői ennek a rút és ostoba felhívásnak s ki vagy kik erőszakolták ki a szégyenletes határozat egyhangú meghozatalát.* Mert akik a mételyező felhívás elkészítésében és a határozat elfogadtatására irányuló kapacitálásban bűnösök, azokat a református egyház szolgálatából — ha eddig ott álltak volna — *kérlelhetetlenül el kell távolítani.*

A konvertiták között nagyon sokan voltak, kik ugyancsak siettek az egyházzellenes irányzathoz tüntetően csatlakozni. Nem lehet csodálni. Aki elhagyta a vallást, melyben ifjú éveit töltötte, melyhez gyermekkorának emlékei fűzik, a legtöbb esetben elhagy minden vallást és csak anyagi előnyt vagy más életlehetőséget keres a valláseserével. Mindenesetre célszerű jövőre komolyabb szelektációt gyakorolni a vallás változtatókkal szemben. Az új vallást nem elég csak szóval fogadni el s akit egyházunk szolgálói közé fogadunk, annak arra alkalmas voltáról nagyon alaposan meg kell győződnünk.

Sokan megütköztek azon a felfogáson, hogy az egyház szolgálóit (papokat, tanítókat) nevelő intézetekben a tanszékek betöltésénél nem szabad pusztán tudományos szempontok szerint mérni, hanem az egyház iránti hűségére is tekintettel kell lenni. Sokan mondták megbotránkoztatónak, hogy az egyház bárkit is tudományos meggyőződése miatt el akar ítélni. Még alig múlt egy éve, hogy egy nagyon tekintélyes és méltán köztisztelőben álló protestáns világi férfi egészen ingerülten tette fel a kérdést: „Hát nincs okosabb dolga a reformátusoknak, minthogy a tudomány szabadságába akarjon beavatkozni?” — Ma ugyanezekről a tisztelőre méltó férfiaktól halljuk a kérdést: „Hát meddig fogják még a ilyen botránkoztatásokat tűrni? Hát mit akar a református egyház, hogy az ilyen beszédek még mindig büntetlenül maradnak?” — Pedig nem az emberek változtak meg. Csak azok a büntetést most türelmetlenül sürgető tisztelőre méltó férfiak látják más világításban a dolgokat. Mert nekünk reformátusoknak, kivált itt Debreczenben, ahol könnyű minket tüntetni fel „uralkodó” egyháznak, vannak ügyes ellenségeink, akik jól tudják keverni a kártyát s akiknek szelíd szavú s szelímes információi nyomán kedvet kap elégedetlenkedni az egyház akár erélyes, akár engedékeny magatartásán a legjobb indulatú jóakaróink is; és akiknek kártyakeverése szítja köztünk az ellentéteket (divide et impera!) akiknek tesznek szolgálatot maguk az izléstelenül legénykedők is, mikor azt hiszik, hogy jól odamondogattak a maguk kedvére, holott — bár nem tudják — tulajdonképpen azt a szerepet töltik be, amit a bábszínházban ama bizonyos figura.

A halygó zsidó átka lebeg megint a zsidóság felett. Mivel a proletár rémuralom előidézésében és fenntartásában soknak volt közülök vezető részük, az ellenszenv oly nagy mértékben fordul általában a zsidók felé s az antisemita irányzat olyan erőteljesen jelentkezik, amilyenhez hasonló negyedfél évtized óta nem fordult elő Magyarországon. Vigyázzunk és imádkozzunk, hogy az antisemitizmus nyomán általános vallási gyűlölködés ne következzen. Nagyon igazságtalan embertársainkat a vallásuk miatt bántani, kivált mikor tapasztalhattuk, hogy épen a vallástalanság, a tiszta erkölcs és lelki nemesség hiánya, a mindenáron érvesnyesülni akarás és az üzleti élelmesség a főjellemvonásai annak a szemétnak, mely a nagyfelfordulásban a felszínén úszott.

Majd kiverem belőled azt a szocialistaságot, — mondta a napokban egy egyszerű embertársunk a fiának, aki arra hivatkozva, hogy *vasárnap* van, nem akart valami munkát elvégezni. Szomorú dolog, hogy a népünk a *vasárnapnak megszentelését* nem tanulta meg tőlünk, csak a vasárnapi munkaszünetet a szocialistáktól.

Az erkölcsi érzés hijának a mintapéldányai nem azok, akik a vallás és erkölcs ellen tobzódtak a rémuralom idején; még nem is azok a poltron haszonlesők, akik minden fordulatnál igyekeztek az első sorba tolni; hanem azok a meghunyaszkodó álarcások, akik nagy buzgósággal igyekeznek elfelejtetni, hogy ők is együtt ordítottak a farkasokkal s míg a figyelmet magukról elterelni akarván, szívesen áztatnak el másokat, másrészt sóhajtozva terjesztenek suttogó híreket az elmúlt rémuralom visszatérének lehetőségéről s mindenféle egyéb fenyegető veszedelmekről. Az ilyen kegyes farizeusoknak elvégre tudokra kell adnunk, hogy a homlokuk mögé látunk.

A vallástól az erkölcsöt szétválasztani nem lehet. Világos tanulság erre az átélt szomorú napok. A leggyalázatosabb embertelenségekre kiváltképpen azok váltak rá, kiknek jelszava az, mit a bolond szól az ő szívében. A vallásos érzés legkisebb szikrájának felébredése viszont szelídebbre vonta a bestiális erkölcsöket is. Mint ahogy a püspökünk lakásában a husvét két napját elválasztó éjszakán, fegyverkutató címén garázdalkodó holtrészeg katonák is visszaretentek és megjuháztak, mikor egyik szoba falán Krisztus urunk képét meglátták. A mindennapi lélekbe nem is lehet az erkölcs szabályait másként átültetni, mint a vallással. Rendkívüli nagy egyéniségek talán képesek vallás nélkül is a jó erkölcs útján maradni. Ám a lelki nagyság ekkorához mindenesetre kell a tudomány, de nem elég a tudomány. Tudósok közt is látni sok nagyon közönséges lelket, melyben a vallással együtt az erkölcs is megrendült.

A vallás és erkölcs ezzel együtt járása teszi érdekessé reánk nézve az erkölcsi defektusok megfigyelését. Hiszen az egyházi lapnak nemcsak az a gondja, ami szorosan egyház és vallás, hanem mindaz, ami ezekkel szorosan összefügg.

Az erkölcsi lazaság kigyófészkeének sokkal több okkal nevezheti minden ember a politikai klubokat, mint az egyházat. Olyan embert, kit a vallás sem tudott jó erkölcsűvé tenni, bizonyára látunk eleget; olyat, aki vallás nélkül jó erkölcsűvé vált volna, vajmi keveset. Olyan embert, akit a különféle pártértekezletek, szervezeti gyűlések s más efélék térítettek le a munkás, becsületes életről, ismerünk nagyon sokat; olyat, akit a politikai izgatás, a klubélet, a folytonos gyűlékezés emelt volna ki az erkölcselenségéből, senki se tud mutatni. Csakhogy a vallásos összejöveteleken az a legkiválóbb, aki legkevésbé fordítja magára a figyelmet, mert legjobban mélyed a maga buzgóságába. A politikai gyűléseken meg az a legkülönb, aki legdurvábban tud nagyokat kongani. Ezért természetes, hogy némelyik ember a politikai gyűléseket választja az Isten egyháza helyett.

Áldozata most már a bolsevizmusnak mindenki, akár hogy üvöltött pár hét előtt a farkasokkal, sőt a farkasok elébe. Ezt is, azt is akarták elfogni, akarták kivégezni, akarták elhallgattatni, akarták házkutatással molesztálni. Persze, most már igen rokonszenves és bizalomkeltő a bolsevikiektől szenvedett üldöztetés. Úgy látszik, nagyon nyugodtak ezek a jó urak is, hogy többé bolseviki uralom alá nem kerülünk, mert különben gondot okozna nekik, mimódon lehet majd ismét visszatancolniok.

Papi palástot is visel néhány olyan egyén, aki a bolseviki uralom idején ugyancsak kitüntette magát egyház- és vallásellenes magatartásával. Némelyiknek viselkedése már meglepő sem volt, előbbi tapasztalatok után — némelyiké azonban újsággént hatott. Némelyik — már amelyik tehette — a proletár uralom megszüntével is megmaradt az előbbi útján, némelyik — már akit a megélhetés rákényszerített — vásott gyermek módjára alázatosan bocsánatot kért. Míndegyik, az is, aki elvek embere, az is, aki konjunkturák szerint igazítja magatartását, bebizonyította, hogy az egyházhoz s a papi palásthoz nem a lélek köti. Csupán csak valamely anyagi érdek. Valamely jog birhatásának, vagy valamely tehertől mentességnek biztosítása. Hát én sohasem tartottam különbnek az embertársamat csak azért, mert papi ruhát viselhet. De a papi ruha mégis az Isten szolgájának ruhája. Azzal a tisztelettel tartozunk az egy igaz Istennek, hogy az ő szolgáinak ruháját ne viselhessék a Mammon, az anyagi érdek, az önimádás álistenének esendő szolgálói.

Külföld

A svéd király a népéhez.

A világháború megszűnt. A történelemben példátlan testvérgyilkosságnak vége van. Hálával telhetik meg ezért mindnyájunk szíve. Különösen együtt örülhetünk azokkal az országokkal és népekkel, amelyek megszabadultak az ellenséges megszállásoktól és pusztításoktól. Mindennek dacára világosság lesz a sötétben.

A világ azonban még mindig tele van csapásokkal és szenvedésekkel. Az emberek milliói éhínségben sanyalódnak. Még a mi országunk sem volt képes határaitól távollartani az éhséget és szükségét, pedig a béke megbecsülhetetlen javát élvezte. Széles néprétegekre nehezedik rá a nélkülözés és a háború nyomán, mint hajdan, ott van a járvány, mely javakorabeli férfiak és nők ezreit ragadja el. A társadalomban erkölcsi fertőzés harapózik el, amely az ifjúságnál fokozódó elvadulásban, a felnőtteknél az érzület önösségében nyilvánul, lábbal tiporva az emberszeretet törvényeit és mellőzve a jog és igazság tiszteletét.

Az idő komoly önvizsgálatra int. A bajban segítenünk kell egymáson. Aki a népellátástól helytelenül

elvonja, ami embertársainak az éhínség és szükség ellen való védekezéshez szükséges, az szeretetlen és törvénytelen ember. Ugyanilyen az uzsorás is. Harcoljon mindenki ez ellen a törvénytelenesség ellen és teljesítse felebarátja iránt való kötelességét. A szerencsétlenség és szükség közös részvétellel köt azokhoz, akik elkölözött szeretteik után gyászban vannak; tettekben nyilvánuló kölcsönös segítségért jönnek ezek hozzánk. „Amit azért akartok, hogy az emberek cselekedjenek ti veletek, ti is azt cselekedjétek másokkal.”

A háború erőszakos rázkódásai ott, ahol a viszonyok elviselhetetlenek voltak, forradalmakat idéztek elő, amelyek régóta előkészítve és sejtve, mélyebben vágnak kulturánkban, mint maga a háború. Századok óta halmozódott az adósság. Aratásra értek a gyümölcsei a szigornak és elnyomásnak, amik alatt az elmúlt időkben néposztályok sóhajtoztak. Az apák gonoszságai azonban nem takarhatják el tulajdon bűneinket. Igaz ugyan, hogy országunkban sok minden javult, de az éber figyelem még mindig lát a népeletben sajnálatos ellentéteket. Néhányan szerfelett felhalmozzák az aranyat, holott még mindig van olyan svéd család, amelyik ernyedetlen munka és kötelességteljesítés mellett szegénységben és bizonytalanságban él. Országunkban jelenleg olyan szomorú a helyzet, hogy svéd családoknak nincsen emberhez illő lakásuk. És a munka, amely magában véve szerencse és áldás, nem kapja meg az őt megillető tiszteletet, míg olyan viszonyok közé van szorítva, amelyek téherré teszik azt. Itt elhatározó változtatásokra van szükség. A társadalomnak az igazság és szeretet színhelyévé kell felépülnie.

Szerfelett komolynak látszik a jövő. Trónok omolnak össze, országhatárok megszűnnek, birodalmak szertehullanak, újak állanak elő, hetek és napok megváltoztatják, amit évszázadokra épültnek vélünk. Vihar zúg át a világon és a néplélek haragos hullámaiban százados államrendszerek lelik sírjokat. A hadban elfáradtak kezéből kiesett ugyan a fegyver, de az erőszak újra tápot nyer a népek jogot és szabadságot veszélyeztető belső testvérharcában, letiporván mindent.

Am az idő viharában mégis észlelhetünk valamit, ami remegéssel, de egy zersmind reménységgel tölti meg szívünket. A testvériség után való vágy az emberek kedélyvilágát jobban megragadta, mint valaha. A népek testvéresülése, a világban egy jogrend megalkotása, a keresztyénség, az emberszeretet és igazságosság legfőbb parancsolatainak megvalósulása a népek kölcsönös érintkezésében: az elvérző emberiség nagy reménye lön. Óriási felelősség van azokon a vezetőkön, akik most az első sorban vannak az új világ alapvonalainak lemérésénél. Nem lehet nagyobb győzedelmük az önös érdekek felett való győzelemnél. Az Úr segítse meg őket a kísértések legyőzésében. Imádkozzunk mindnyájan az igazság győzedelméért és a világ jövő békéjéért!

Ekként a harcok sötétében megsejtünk valamit a Teremtő tervéből. Igazságosságának lelke nyilvánul meg abban a küzdelemben, amely a társadalomnak magasabb fokú igazságosságra eljutása érdekében folyik. Ebben a küzdelemben népünknek is részt kell venni és mi alapos állami átalakulás előtt állunk. Hogyha ez, pusztító belső harcok és megrázó forrongások nélkül megtörténhetnék, szívünket örömmel és hálával töltené el.

Ha az újjáalkotásnak reánk váró munkájához azzal az önzetlen atyafiúi érzéssel fogunk hozzá, amely a Jézus tanításában a legszebb, akkor bizvást köszönhetjük az elkövetkező időknek. Akkor a világesemények hatalmas menetében meg tudjuk hallani a távolból annak a harangütését, aki az Úr szolgálatában építi a jövő várát.

Intünk hát titeket mindnyájatokat, lelkészeket és világiakat, öregeket és ifjakat, férfiakat és nőket, akik országunkban laktok, időztök és tartózkodtok, mentesítétek magatokat a mindennapi gondoktól s mindattól, ami egymástól elválasztana és alázatosságban egyesüljétek komoly önvizsgálatra, hogy teljesítétek kötelességeket, mint polgárok, emberek és keresztyének. Ősi szokás szerint megparancsoltuk és elrendeltük, hogy az 1919. évben négy egyetemes Hála-, Bűnbánó- és Imanap ünnepeltesek, a következő vasárnapokon: márc. 9, május 11, július 13. és október 12. és hívünk mindnyájatokat, hogy ezeken a napokon az Úr házában jelenjétek meg és ott imádság és dicséretmondás közepett az akkorra megállapított szövegek szerint a szent ígéről egyetértésben elmélkedjétek.

Mindnyájatokat egyen-egyen és összesen a mindenható és kegyelmes Istennek ajánlunk.

Stokholm, Kastély, 1918 december.

GUSTAF.

Új theologiai kollégium Angliában.

— Adalék a lelkészneveléshez. —

A knutsfordi börtönt kiürítették és átalakították theologiai kollégiummá, ahol a felavatandó lelkészeket képezik ki. A hallgatóság azok közül kerül ki — rang és beosztásra való tekintet nélkül —, akik a háború alatt katonai szolgálatot teljesítettek. A börtön jelenleg egyike Anglia ama kevés helyeinek, ahol a lakók a katonai és hadi élet összes előnyeit élvezik, annak hátránya nélkül. Az iskola minden tagja, — tanulók, tantestület, szolgálószemélyzet — egyenesen Franciaországból jött.

A szolgálai teendőket egy leszerelt tréncsoport látja el a tisztjei ellenőrzése mellett. A börtön celláiból tanulószobák lettek, az étkezés a földszinti folyosón van.

A szellemi képzés az általános műveltség követelményén épül fel, mint alap a magasabb kiképzéshez, úgyhogy, ha a tanulók nem lesznek is valamennyien lekipásztorok, az itt nyert ismereteket bőven kamatoztathatják.

A knutsfordi kollégium ilyen szellemű tanítása valószínűleg tetszeni fog azoknak a világiaknak, akik a papság eddigi rendes kiképzésével nem voltak kibékülve, mert azt nagyon elméletinek tartották; akik azt kívánták, hogy a lelkész, a felszenteltetése előtt ismerje meg embertársait polgári foglalkozásaik közepett, keresse fel őket a hivatalban, a gyárban, vagy a szántóföldön.

A knutsfordi iskola jelenlegi és jövőbeni lakosai, illetőleg hallgatói ezt az igényt legalább is ki fogják elégíteni. A franciaországi, egyiptomi harctéren a Dardanelláknál és az Északi Tengeren szerzett tapasztalatok nyomán az emberi természet mélyébe olyan betekintéseket lehetett tenni, amilyeneket még az évek óta működő gyakorló lelkészeknek sem volt módjukban megtenni. Ha pedig a hivatásos férfiak a lövészárkoknak erkölcsnemesítő, megjobbító szellemét be tudják majd vinni Angolország gyülekezeteibe, akkor tartós és hálára méltó jócselekedetet teljesítenek úgy az egyház, mint a társadalom iránt.

Mindenesetre eszméletű hatású lesz, ha a Szentföldről olyanok fognak oktatást nyújtani, akik ott hadi élményeket szereztek és hírt adnak annak az országnak mai helyzetéről, amelyet a legtöbben a képzelet színeivel nem egyszer fantasztikusan ecsetelnek.

Az anglikán egyház elidáig ugyanazon séma szerint nevelte papjait, azt gondolván, hogy ugyanaz a képzés egyformán képesíti az okleveles lelkészt, akár hat különféle működési ágba is. Elvárják ugyanis tőle, hogy szónok legyen, holott a beszéd művészetében nagyon kevés gyakorlatot és oktatást nyer tanpályáján. Feladata a parochusnak vezetni, vagy legalább is ellenőrizni az egyház pénzügyi ügyeit s gyakran azt sem tudja, hogy mi a különbség a főkönyv és a bevételi napló között. Megkínázzák a lelképásztortól azt is, hogy egyformán otthonosan forgolódjék a zsákhordó és a miniszterelnök társaságában, holott úgy nőtt fel, hogy csaknem egyetlen távolságban volt mindakettőtől. És még ehhez tiszte és kötelessége az egész gyülekezeti munkának olyan pontos szervezése, mintha csak egy nagy üzletnek, vagy városnak az élén állana.

Az élet minden vonatkozásában való helytállásra akarja nevelni növendékeit a knutsfordi theologiai iskola s ha eszményét megközelíti, nagy szolgálatot tesz a nemzeti papság nevelésével a nemzeti egyháznak.

Ilyenformán ír Rev. F. A. Iremonger a The Daily Mirror-ban erről az új anglikán theologiai kollégiumról. Van az írásában több olyan dolog, ami megfontolás tárgyául szolgálhat nálunk is. Angliában is, úgy látszik, szükségét érzik a lelkészek gyakorlati kiképzésének s ennek egyik megoldása lenne a knutsfordi iskola.

Nálunk szintén sok szó esik a lelkészek képzéséről, vitatván úgy az elméleti, mint a gyakorlati oktatás elsőbbségét. Tény az, hogy a lelkészképzés veleje, tartalma az elméleti theologia; ennek alapját kell megismertetni, elsajátíttatni a theologusokkal úgy, mint

Angliában az anglikánok teszik, az egyetemen. Ezután jöjjön a gyakorlati kiképzés, az anglikánoknál a theological training school-okban; ami itt nálunk ez idő szerint a kápláni évek alatt az egyes paróchiákon történik. Jól jár az az ifjú, akit alapos theologiai képzés után atyai kézzel vezet az élet szövevényeibe a tapasztalt elkész-főnöke, mint időrendileg utolsó tanító mestere.

1 Az anglikán theologus nem kap olyan sokoldalú gyakorlati képzést a training school-ban, mint amilyent a mi hazai segédlelkészeink nyerne a gondos főnökeik házáinál s így amikor az anglikán ifjú Timotheusok a training school-okból, mint káplánok, a gyülekezetbe kerülnek és ott meglehetősen önálló munkatért kapnak, többé nincsen idejük és alkalmuk a főnök útmutatása szerint való kísérletezésre. Ebből magyarázható meg az a nagy örvendezés, amely az Iremonger angol cikkéből kiérkezhető, amelyben rokonszenvvel üdvözi a knutsfordi kollégiumot, mint olyan intézményt, amelyben az illető ifjak a közkívánalmaknak mindenben megfelelő igazi gyakorlati képzést fognak nyerni.

E. K.

Különfélék.

A túszoikat, azokat a polgártársainkat, kiket a nemzetközi proletárdiktatura szabadságuktól megfosztva Budapestre hurcolt, május 21-én, néhány kivétellel, elbocsátották Budapestről s Tiszafürednél átadták a román megszálló sereg parancsnokságának, mely aztán nagy előzékenységgel gondoskodott hazaszállítatásukról. A debreczeni túszoik közül nyolcat visszatartottak a proletárdiktatura budapesti hatalmasai, — hogy mi okból, el nem árulják. Ezek közt van *Márk* Endre polgármester is, kiről egyébként az a hír jött, hogy szintén elbocsátották volna, de ő maga kijelentette, hogy mint polgármester csak akkor fogadja el a szabadságot, ha egyetlen debreczeni polgártársát sem tartják fogva. A hazabocsátottak közt vannak egyebek közt *Szele* György lelkészünk, *Petzkó* Ernő főgimnáziumunk derék tanára, *Illyefalvy* Géza, *Haendel* Vilmos egyetemi tanárok s a debreczeni gyökeres civisesaládoknak (Polgári, Kertész, Jóna, Gyarmathy, Ungvári) több tagja, összesen harminckilencen érkeztek haza május 23-án este, nagy örömeire hozzátartozóiknak és minden jó érzésű embernek. A debreczeni túszoikon kívül még dr. *Tóth* János volt belügyminiszter, tb. egyházmegyei gondnok látásának volt alkalmunk örülni.

Weér György a kolozsvári királyi tábla elnöke. hosszás szenvedés után jobblétre szenderült. Kiváló nagytudású s nemes szívű bíró volt, ki ősi erdélyi családból származott. Hosszabb ideig lakott Debreczenben, hol felesége szül. Ugron Margit az itteni Testvér Egyesületnek egyik alapítója s első elnöknője volt. — Weér György halála itt Debreczenben is őszinte részvétet keltett.

A bukaresti evangélikus gyülekezet folyó évi január 12. napján tartott egyházi gyűlésén kimondotta, hogy az erdélyi evangélikus Landeskirchéhez csatlakozik és megbízta az előjáró-ágot, hogy tegyen meg minden lépést az iránt, miszerint ez a határozat minél előbb keresztülyihető és megvalósítható legyen. A bukaresti román kormányzóság a tények kellő méltánylásával és tekintetbe vételével s különösen figyelemmel arra, hogy a gyülekezet jórészt erdélyi szászokból áll, a gyülekezet iskoláit mint erdélyi-szász iskolákat ismerte el. Ennek alapján a bukaresti evangélikus gyülekezeti előjáróság felkérte az evangélikus Landeskonsistoriumot, hogy a főreál- és felső kereskedelmi iskoláknak érettségi vizsgájára küldjön elnököt. Ennek a kérésnek a Landeskonsistorium már eleget is tett.

Özv. Varga Ferencné Dalmy Teréz, jótékonyágáért általánosan tisztelt debreczeni úri nő, a jótékonyegylet választmányának nagybuzgóságú és áldásos tevékenységű tagja, 73 éves korában május 20-án rövid betegség után meghalt. A szelíd lelkű, nyájas modorú úri nő halálát fia Vargha Elemér városi tanácsos, leánya dr. Petzkó Ernő főgimnáziumi tanár neje s kiterjedt rokonság gyászolja.

Az erdélyi szász Landeskirche egyetemes gyűlése augusztus hónapban lesz. Ennek a gyűlésnek a feladata a Landeskirchének új megszervezése és az egyház finánciális kérdéseinek ügyében való határozathozatal leend.

A kollegiumi gazda, Szabó József 20 évi becsületes, fáradhatatlan munkásság után nyugalomba vonul. Nehéz feladatát a háborús viszonyok között is odaadással töltötte be. A megüresedett állásra a kollegiumi gazdasági tanács június hó 1-én történő lejárattal meghirdette a pályázatot, amely előre láthatólag jó eredményt fog végződni.

Nyugalomba vonul a kollegiumunk alkalmazottá közül *Tóth* János kórházi ápoló több évtizedes hűséges szolgálata után. A gondos, jólelkű, diákok szerető „Tóth bácsi”-ra sokan fognak nagyon sokáig szeretettel visszagondolni. Megüresedett helyére május hó 31-i lejárattal van meghirdetve a pályázat.

Új alapítvány a kolozsvári református theol. fakultáson. Balogh Zsigmond kolozsvári hitoktató-segédlelkész korai halála után, a hivatására sok odaadással és nagy lelkesedéssel készülő ifjú lelkész emléket a barátai, tanítványai és ismerősei a kolozsvári theol. fakultáson elhelyezett alapítvány útján kívánták megörökíteni. A kegyeletes adományok összege 700 korona.

Egyetértés címmel Debreczen város és tiszántúli egyházkerületünk nyomdája május elseje óta politikai napi lapot ad ki, melynek felelős szerkesztője dr. *Szatái* Ferenc, hitünk cselédje. A jól szerkesztett és jó irányú lapot szívesen ajánljuk olvasóink figyelmébe.

A debreczeni civisrői egyizben elmondunk már egyetnást ebben a lapban. Azt a cikkünket akkor Debreczen város hivatalos közlönye is átalvette. Most megint a debreczeni civis felé fordul a figyelmünk, annak a nyugodt és józan magatartásnak révén, melyet ez a komoly és hasznos elem a forradalom különböző fázisaiban tanusított. Újabb bizonyosságául annak, hogy amikor a civisek nevében valami szélsőséges, túlzó állásfoglalás történik, az tulajdonképen nem a civiseknek, hanem a közéjük elegyedett hangos külső elemeknek az állásfoglalása. Elég kár, hogy a civisek egy kisit nehézkes, nem könnyen barátkozó természete miatt (de hiszen a nagyobb fajsúlyú emberek sohasem barátkoznak könnyedén) az úgynevezett értelmiségi pályákon működők közül a hozzájuk leginkább hasonló gondolkodású és természetű emberek, mint szintén nehezen barátkozók, csak ritkán találnak kapcsolatot velük s így szószólók és irányítók gyanánt olyatok tüntetik fel magukat, kikben a nyughatatlanság, hatalomvágy, vagy üzleti szellem több, mint a civisekkel a lelki rokonsága, akik aztán a komoly, higgadt, szereplési vágytól teljesen idegen civisek hátán igyekeztek maguknak pozíciót biztosítani. Ha aztán az ekként egyoldalúan informált civiseket valami helytelen gazdaságiutasba vittek bele, rögtön kész volt a másik oldalon az ellenes irányba szorítani a civisek uralmát. Volt erre példa elég egyházi életünkben is. Pedig nem a civiseket kell a háttérbe szorítani, akik hiszen valójában alkotói a civilizációnak, hanem azokat, akik őket helytelenül informálják. A legutóbbi idők megint megmutatták a civis nép bölcsességét s mérsékletét, a jó hagyományokhoz ragaszkodását. Bebizonyították, hogy nem ellenük, hanem velük, minél nagyobb szerepkörük biztosításával kell a közügyeket intézni s csak arra van szükség, hogy ne mindig csak egyoldalról nyerjék az információkat. Mert egyoldalú információk mellett a legbölcsőbb ember is csak nagy válság idején találja meg magától — mint mostanában a debreczeni civis — a helyes utat.

Akkor hát . . . Jól megtermett, szemmel láthatóan vagyonos, tekintélyes civis-polgár találkozik az utcán ez év április elején e sorok írójával. Barátságosan köszön s megszólítja:

— Ugy-e Kun Béla tanár úr?

Az vagyok.

— De csak nem az a kommunista vezér?

Dehogyan az. Nem is ismerem.

— Akkor hát az Isten éltesse.

Pártpolitikai vitaközisokra ezidőszerint nincsen alkalom. Jó volna, ha ezeket a politizálástól mentes idöket felhasználnók arra, hogy azok, kik a lényeges célok tekintetében egy irányba törekszünk, egymást közelebből megismerjük és megszeressük. Köztünk a legélesebb ellentétek okozója a politikai pártoskodás volt, mely néha még az egyházi szószékbe is felhatolt. Állítsuk helyébe a keresztyén szeretet egyetértését és

ezt hirdessük, ezt igyekezzünk megvalósítani még a profán összejöveteleken is.

A pénzzel való takarékoskodásra a The Daily Mirror egyik munkatársa a következő négy tanácsot adja: 1. Ne állítsunk háborús emlékműveket; 2. Ne létesítsünk hadi múzeumokat; 3. Ne rendezzünk béke-mulatságokat; 4. Ne állítsunk fel új miniszteriumokat.

A nagyvárad református tanítónőképző intézet I. osztályába a jövő 1919—20. tanévre 35 tanuló vétetik fel. A II. osztályban 3, a III. osztályban 2, a IV. osztályban 3 hely üres. A kapcsolatos internátusban 35 tanuló kaphat még helyet. Kérvények június 20-ig adandók be az igazgatósághoz.

A szocialistáknak sok helyes és üdvös szabályuk, intézményük és törekvésük van. Kár volna, ha a múlt hetek szörnyű túlzásainak reakciójaké az is, ami jó, korlátozni akarnák. De arra is meg kell tanítani a népet, hogy ami jó és nemes, nem Marx találta ki: majd kétezer évvel előbb nála tanította Jézus Krisztus.

A tiszántúli református egyházkerület püspökétől.

— 2165—1919.

Pályázat hirdetés.

A debreczeni református egyházmegyébe kebelezett *vértesi egyház* halálozás által megüresedett *lelkészi állomására* pályázat hirdettetik. *Javadalom:* 1. Lakás természetben 2. Készpénz, évnegyedenként előre fizetve: 628 K 80 fill 3. 30 (harminc) kat. hold 1405 □ öl szántó föld. 4. 16 legelő illetmény. 5. Káposztás kert 6. Tüzifa 6 (hat) öl természetben beszállítva. 7. Stóla. A 6. pont alatt levő természetben beszállítandó hat öl tüzifa helyett az 1919. évi április hó 13. tartott presbiteri gyűlés 4. szám alatt hozott határozatában megváltásul 1000 (egyezer) koronát ajánl az egyház pénztárából. *Ez azonban a fensőbb egyházi hatóságok megerősítése után, — amely iránt a kérés be van adva — válik kötelezővé.* 8. Kongrua annak idején megállapított összegben, évenként 587 korona (ötszáznyolcvanhét) korona.

A hivatal 1919. évi szeptember 1. elfoglalandó. Pályázati határidő: 1919 június hó 21-ik napja, ameddig az E. T. II. t. c. 16. §-a szerinti felszerelt kérvények Dávidházy János espereshez (Debreczen, a református püspöki hivatal, vagy Péterfia-utca 73. sz.) küldendők.

Debreczen, 1919 május 13.

Dr. Baltazár Dezső,
püspök.